

POSTĘPOWANIE CYWILNE

Krzysztof Knoppek

PYTANIA I ODPOWIEDZI

WYDANIE

5

POSTĘPOWANIE CYWILNE

Krzysztof Knoppek

PYTANIA I ODPOWIEDZI

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

5

Stan prawny na 1 stycznia 2022 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Rybczyńska

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-885-4
5. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	31
---------------------	----

Część pierwsza ZAGADNIENIA OGÓLNE POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Rozdział I

Pojęcie postępowania cywilnego, sprawy cywilnej oraz podstawowe informacje o sądach rozpoznających sprawy cywilne

35	35
1. Co to jest prawo cywilne procesowe oraz postępowanie cywilne?	35
2. Jakie są funkcje postępowania cywilnego?	38
3. Jakie są podstawowe źródła prawa cywilnego procesowego?	41
4. Scharakteryzuj kodeks postępowania cywilnego jako ustawę. Opisz jego konstrukcję i przedmiot	46
5. Co to jest sprawa cywilna, jakie są jej rodzaje i przykłady?	48
6. Jakie są rodzaje postępowania cywilnego?	55
7. Jakie sądy szczególne działają w Polsce i czy toczy się przed nimi postępowanie cywilne?	57
8. Jakie funkcje w rozpoznawaniu spraw cywilnych pełni Sąd Najwyższy?	61
9. Jakimi środkami Sąd Najwyższy realizuje swoje funkcje i jaki jest jego wpływ na orzecznictwo sądów powszechnych?	62

10. Czy Sąd Najwyższy jest związany własnymi orzeczeniami i czy może on odstąpić od swojego wcześniejszego stanowiska? 65
11. Na czym polega udzielenie odpowiedzi przez Sąd Najwyższy na pytania prawne (zagadnienia prawne) sądów drugiej instancji? 66

Rozdział II

- Organy pozasądowe, przed którymi toczy się postępowanie cywilne** 68
1. Przed jakimi organami pozasądowymi również toczy się postępowanie cywilne? 68
1. Komisje pojednawcze 68
2. Czym zajmują się komisje pojednawcze i jaki jest stosunek postępowania przed komisją pojednawczą do postępowania przed sądami pracy? 68
3. Czy istnieje obowiązek powoływania w zakładach pracy komisji pojednawczych? 70
4. Kto wchodzi w skład komisji pojednawczej i jak przebiega postępowanie przed komisją? 70
2. Wojewódzkie komisje do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych 73
5. Czym się zajmują wojewódzkie komisje do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych? 73
6. Jaka jest struktura organizacyjna organu pozasądowego rozstrzygającego spory dotyczące zdarzeń medycznych? ... 75
7. Dlaczego postępowanie przed wojewódzkimi komisjami zaliczamy do postępowania cywilnego (pozasądowego)? ... 75
8. Jakie są zalety i wady postępowania przed wojewódzkimi komisjami? 76
3. Mediatorzy 78
9. Co to jest ADR i jakie funkcje pełni? 78
10. Jakie są ogólne zasady postępowania mediacyjnego? ... 79
11. W jaki sposób dochodzi do wszczęcia postępowania mediacyjnego w sprawach cywilnych? 81
12. W jaki sposób dochodzi do wszczęcia postępowania mediacyjnego na podstawie umowy o mediację? 82
13. Kiedy sąd kieruje strony do mediacji? 83

14. Czy wszczęcie postępowania mediacyjnego może nastąpić bez skierowania sądu i bez umowy mediacyjnej stron?	85
15. Co powinien zawierać wniosek o przeprowadzenie mediacji?	85
16. Kto może być mediatorem?	86
17. Kto to jest mediator stały i mediator niestały?	87
18. Ile wynoszą koszty postępowania mediacyjnego?	88
19. Według jakich zasad sąd orzeka o kosztach postępowania mediacyjnego?	89
20. Czy mediator wykonuje swoje czynności na posiedzeniach mediacyjnych?	92
21. W jaki sposób można poznać przebieg i wynik postępowania mediacyjnego?	92
22. Jakie czynności wykonuje sąd w związku z postępowaniem mediacyjnym?	93
23. Jakie są skutki zatwierdzenia przez sąd ugody mediacyjnej?	94
24. Czy istnieją odrębności postępowania mediacyjnego w sprawach małżeńskich?	95
4. Sądy polubowne (arbitrażowe)	97
25. Co to są sądy arbitrażowe i jaka jest ich relacja do arbitrażu gospodarczego i do sądownictwa gospodarczego?	97
26. Jaka jest podstawa prawna funkcjonowania sądów arbitrażowych?	98
27. Jakie są rodzaje sądów polubownych?	99
28. Jakie są największe stałe sądy polubowne w Polsce? ...	100
29. Jakie sprawy cywilne można zapisać do rozpoznania sądowi polubownemu?	101
30. Co to jest zapis na sąd polubowny?	103
31. Jakie są rodzaje zapisów na sąd polubowny?	104
32. W jakiej formie należy dokonać zapisu na sąd polubowny?	105
33. Co jest treścią zapisu na sąd polubowny?	106
34. Czy można dokonać zapisu na sąd polubowny przez pełnomocnika?	107

35. Jakie znaczenie ma miejsce postępowania przed sądem polubownym?	108
36. Na czym polega nadzór judykacyjny sądów państwowych (powszechnych) nad sądami polubownymi?	109
37. Jakie są skutki wniesienia do sądu powszechnego pozwu (lub wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego) w sprawie, w której obowiązuje strony zapis na sąd polubowny?	110
38. Kto może być arbitrem w sądzie polubownym?	111
39. Czy można wyłączyć arbitra ze składu sądu polubownego?	112
40. Na czym polega wszczęcie postępowania przed sądem polubownym?	112
41. Jakie naczelnne zasady obowiązują w postępowaniu przed sądem polubownym?	113
42. Czy sąd polubowny jest związany przepisami postępowania cywilnego?	115
43. Czy sąd polubowny jest związany przepisami prawa materialnego?	116
44. Co to są podstawowe zasady porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej?	117
45. Czy można wskazać przykłady wyroków sądów polubownych, które są sprzeczne z przepisami polskiego prawa cywilnego, ale zarazem nie są sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej?	118
46. Jak można zaskarżyć wyrok wydany przez sąd polubowny?	119
47. Na jakich podstawach można oprzeć skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego?	120
48. Jaki jest termin do wniesienia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego?	122
49. Który sąd jest właściwy do rozpoznania skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego?	122
50. Czy wyrok sądu powszechnego w przedmiocie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jest wyrokiem ostatecznym w sprawie?	122

51. Czy wyrok sądu polubownego wywołuje takie same skutki prawne jak wyrok sądu państwowego?	122
52. Który sąd i w jakiej formie orzeka o uznaniu bądź stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego?	123
53. Jakie są podstawy odmowy uznania lub stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej?	124
54. Jakie są zalety postępowania przed sądami polubownymi?	125

Rozdział III

Stosunek postępowania cywilnego do innych postępowań ...	129
1. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania karnego	129
1. W jakim postępowaniu można dochodzić roszczeń wynikających z przestępstwa?	129
2. W jakich relacjach czasowych należy badać wzajemny stosunek postępowania cywilnego i postępowania karnego?	130
3. Jakie znaczenie dla sądu cywilnego mają wydane wcześniej prawomocne orzeczenia sądu karnego?	131
4. Czy prawomocne orzeczenia sądów cywilnych wiążą sądy w postępowaniu karnym?	135
5. Jakie znaczenie ma fakt, że jednocześnie z postępowaniem cywilnym toczy się postępowanie karne, którego wynik mógłby wpłynąć na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej?	136
2. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania administracyjnego	137
6. Jaka relacja zachodzi pomiędzy postępowaniem cywilnym a postępowaniem administracyjnym?	137
7. Jaki wpływ mają ostateczne decyzje administracyjne na toczące się później postępowanie cywilne?	138
8. Jaki wpływ mają orzeczenia sądów powszechnych na postępowanie administracyjne?	139
9. Czy toczące się postępowanie administracyjne może być przyczyną zawieszenia postępowania cywilnego? ...	139

10. Jaki jest stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania egzekucyjnego w administracji?	140
3. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania sądowoadministracyjnego	141
11. Jaki jest stosunek postępowania cywilnego do postępowania przed sądami administracyjnymi?	141
4. Stosunek postępowania cywilnego do prawa cywilnego materialnego	142
12. Jaka relacja zachodzi pomiędzy prawem cywilnym procesowym a prawem cywilnym materialnym?	142

Rozdział IV

Zasady naczelnego postępowania cywilnego	145
1. Zasada prawdy	145
1. Czy w postępowaniu cywilnym istnieje zasada prawdy obiektywnej (materialnej)?	145
2. Czy istnieją sprawy cywilne, w których sąd ma obowiązek z urzędu ustalać rzeczywisty stan faktyczny, a zatem z urzędu wykrywać prawdę obiektywną (materialną)?	150
2. Zasada równości stron	152
3. Na czym polega zasada równości stron?	152
3. Zasada kontradiktoryjności	155
4. Na czym polega zasada kontradiktoryjności?	155
4. Zasada dyspozycyjności	156
5. Na czym polega zasada dyspozycyjności?	156
5. Zasada ustności i pisemności	157
6. Na czym polega zasada ustności i pisemności postępowania?	157
6. Zasada formalizmu procesowego	160
7. Na czym polega zasada formalizmu procesowego?	160
7. Zasada bezpośredniości	161
8. Na czym polega zasada bezpośredniości?	161
8. Zasada jawności	163
9. Na czym polega zasada jawności postępowania?	163

9. Zasada koncentracji materiału procesowego	165
10. Na czym polega zasada koncentracji materiału procesowego?	165
11. Jakie są inne sposoby zapobiegania przewlekaniu postępowania i nadużyciom prawa procesowego przez strony?	171

Rozdział V

Przesłanki procesowe	173
1. Co to są przesłanki procesowe?	173
2. Jakie są rodzaje przesłanek procesowych?	173
3. Jakie są skutki niespełnienia przesłanek procesowych?	176

Część druga PROCES

Rozdział I

Sąd	181
1. Właściwość sądowa w ogólności	181
1. Co to jest <i>perpetuatio fori</i> ?	181
2. Jakie wyróżniamy rodzaje właściwości sądu?	182
2. Właściwość miejscowa i jej postacie szczególne	182
3. Co to jest właściwość miejscowa i jakie są jej ogólne podstawy?	182
4. Co to jest właściwość przemienna?	183
5. Co to jest właściwość wyłączna?	186
6. Co to jest właściwość delegacyjna?	187
7. Co to jest właściwość umowna?	188
8. Jakie są skutki wniesienia pozwu do sądu niewłaściwego miejscowo?	188
3. Właściwość rzeczowa	189
9. Na czym polega właściwość rzeczowa sądu?	189
10. Czy istnieje możliwość, aby sąd rejonowy rozpoznał sprawę należącą do właściwości rzeczowej sądu okręgowego albo aby sąd okręgowy rozpoznał sprawę należącą do właściwości rzeczowej sądu rejonowego? ...	191
11. Co to jest właściwość funkcjonalna?	192

Rozdział II

Skład sądu	195
1. Kto to jest ławnik?	195
2. Jaki jest skład sądu pierwszej i drugiej instancji?	197

Rozdział III

Referendarz sądowy	199
1. Kto to jest referendarz sądowy?	199
2. W jakich sprawach może orzekać referendarz sądowy?	201

Rozdział IV

Wyłączenie sędziego	205
1. Kiedy sędzia podlega wyłączeniu z mocy ustawy?	205
2. Czy strona może domagać się wyłączenia sędziego?	206
3. Czy oprócz sędziego ktoś jeszcze podlega wyłączeniu w postępowaniu cywilnym?	208

Rozdział V

Strony	209
1. Pojęcie strony	209
1. Kto to jest strona procesowa i ile stron występuje w procesie cywilnym?	209
2. Co to jest strona w znaczeniu materialnym i strona w znaczeniu formalnym?	211
2. Legitymacja procesowa	216
3. Co to jest legitymacja procesowa?	216
4. Kiedy zachodzi brak legitymacji procesowej i jakie są skutki tego braku?	217
3. Zdolność sądowa	219
5. Co to jest zdolność sądowa?	219
6. Jakie są skutki braku zdolności sądowej?	223
4. Zdolność procesowa	223
7. Co to jest zdolność procesowa?	223
8. Komu przysługuje zdolność procesowa?	224
9. Jakie są skutki braku zdolności procesowej?	225
10. Czy strona, która nie ma zdolności procesowej, może działać przez swojego pełnomocnika procesowego? ...	226

5. Zdolność postulacyjna	226
11. Co to jest zdolność postulacyjna?	226
12. Kto nie ma zdolności postulacyjnej?	226
13. W jakich sprawach cywilnych obowiązuje przymus adwokacki i na czym on polega?	227
14. Czym się wyróżnia pełnomocnictwo dla adwokata występującego przed Sądem Najwyższym?	232
15. Czy istnieją sytuacje, gdy w postępowaniu objętym przymusem adwokackim strona mogłaby jednak działać osobiście?	232
6. Współuczestnictwo procesowe	233
16. Co to jest współuczestnictwo procesowe?	233
17. Od czego zależy, czy w danym procesie cywilnym wystąpi współuczestnictwo procesowe?	234
18. Jakie są rodzaje współuczestnictwa procesowego?	234
19. Co to jest współuczestnictwo materialne?	235
20. Co to jest współuczestnictwo formalne?	236
21. Co to jest współuczestnictwo jednolite?	238
22. Co to jest współuczestnictwo konieczne?	241
23. Jakie są obowiązki sądu w razie stwierdzenia, że w sprawie nie występują wszystkie osoby, które powinny być współuczestnikami koniecznymi?	243
24. Według jakich zasad działają współuczestnicy procesowi?	244
7. Postępowanie grupowe	246
25. Czym się charakteryzuje postępowanie grupowe?	246
26. Jakie wynagrodzenia adwokackie i radcowskie są dopuszczalne w postępowaniu grupowym?	251
8. Interwencja główna	253
27. Co to jest interwencja główna?	253
9. Interwencja uboczna	254
28. Co to jest interwencja uboczna?	254
29. W jaki sposób i kiedy można zgłosić interwencję uboczną?	254
30. Jakie są rodzaje interwencji ubocznej?	255
31. Czy interwenient uboczny może działać w procesie samodzielnie?	256

10. Podmiotowe przekształcenia powództwa	257
32. Co należy rozumieć przez podmiotowe przekształcenia powództwa?	257
11. Udział prokuratora w postępowaniu cywilnym	262
33. Czy w postępowaniu cywilnym może wystąpić prokurator?	262
34. Jakie są przesłanki udziału prokuratora w postępowaniu cywilnym?	263
35. Jakie są formy udziału prokuratora w postępowaniu cywilnym?	264
36. Na czym polega wytoczenie powództwa przez prokuratora?	265
37. Na czym polega wstąpienie prokuratora do sprawy? ...	267
38. Czy sąd ma obowiązek zawiadomienia prokuratora o sprawie?	268
39. Jakie obowiązki sądu w stosunku do prokuratora wprowadziły ostatnie nowelizacje kodeksu postępowania cywilnego?	269
12. Udział organizacji pozarządowych i innych podmiotów w postępowaniu cywilnym	270
40. Na czym polega udział organizacji pozarządowych w postępowaniu cywilnym?	270
41. Czy oprócz prokuratora i organizacji pozarządowych inne jeszcze podmioty mogą w postępowaniu cywilnym bronić praw obywateli?	272
13. Przypozwanie	274
42. Co to jest przypozwanie?	274
14. Udział kuratora w postępowaniu cywilnym	275
43. Jaka jest rola kuratora w postępowaniu cywilnym? ...	275

Rozdział VI

Pełnomocnicy procesowi	278
1. Na czym polega działanie pełnomocnika procesowego? ...	278
2. Kto może być pełnomocnikiem procesowym?	280
3. Czy pełnomocnikiem procesowym może także być osoba prawna?	284
4. Jaką funkcję w dziedzinie zastępstwa procesowego pełni Prokuratoria Generalna?	285

5. Czy prawnicy zagraniczni mogą występować w polskim postępowaniu cywilnym?	286
6. Jakie są rodzaje pełnomocnictwa procesowego?	289
7. W jakiej formie należy udzielić pełnomocnictwa procesowego?	290
8. Jakich czynności procesowych może dokonywać pełnomocnik procesowy?	292
9. Czy strona może odwołać lub zmienić czynność swego pełnomocnika?	293
10. Ilu pełnomocników procesowych może mieć strona?	294
11. Czy możliwe jest działanie pełnomocnika bez pełnomocnictwa?	295
12. Na czym polega tzw. przymus adwokacki i w jakich sprawach występuje?	296

Rozdział VII

Przedmiot procesu cywilnego	299
1. Co jest przedmiotem procesu (postępowania) cywilnego?	299

Rozdział VIII

Powództwa – ich dopuszczalność i rodzaje	303
1. Droga sądowa	303
1. Co to jest droga sądowa?	303
2. Jakie są skutki niedopuszczalności drogi sądowej?	305
2. Pojęcie powództwa i jego rodzaje	306
3. Co to jest powództwo?	306
4. Jakie są rodzaje powództw?	307
3. Powództwo o świadczenie	308
5. Jakie są cechy charakterystyczne powództwa o świadczenie?	308
6. Jak należy sformułować żądanie pozwu w powództwie o świadczenie?	311
4. Powództwo o ustalenie	313
7. Czym się charakteryzuje powództwo o ustalenie?	313
8. Jaki jest wzajemny stosunek powództwa o ustalenie i powództwa o świadczenie?	316

9. Jakie są przykłady powództw o ustalenie opartych na przepisach szczególnych?	317
5. Powództwo o ukształtowanie	318
10. Czym charakteryzują się powództwa o ukształtowanie?	318
11. Jakie są rodzaje powództw o ukształtowanie?	319

Rozdział IX

Czynności procesowe	322
1. Pojęcie czynności procesowych	322
1. Co to są czynności procesowe i jakie są ich rodzaje? ...	322
2. Pisma procesowe	324
2. Co to są pisma procesowe?	324
3. W których sprawach w postępowaniu cywilnym występuje forma urzędowego formularza pisma procesowego?	325
4. Jakie są skutki niezachowania wymogu formy urzędowego formularza?	327
5. Czy w postępowaniu cywilnym można wnosić pisma procesowe w postaci elektronicznej?	328
6. Z czego powinno się składać pismo procesowe?	329
7. Jakie wady formalne mogą wystąpić w pismach procesowych?	332
8. Jakie są skutki wniesienia pisma procesowego z wadami formalnymi lub bez należytej opłaty?	334
9. Jakie są skutki wniesienia pozwu niezawierającego żądania rozstrzygnięcia sprawy, a także pozwu z żądaniem oczywiście bezzasadnym?	336
10. Jakie są skutki nieuiszczenia należytej opłaty przez adwokata lub radcę prawnego?	338
11. Jakie są sposoby wnoszenia pism procesowych?	339
3. Terminy procesowe	341
12. Jakie są rodzaje terminów procesowych?	341
13. Jakie terminy ustawowe występują w postępowaniu cywilnym?	342
14. Co to są terminy sądowe?	343
15. Co to jest termin umowny?	344
16. Co to są terminy instrukcyjne?	344

17. Czy można dokonać czynności procesowej po upływie terminu prekluzyjnego?	346
4. Doręczenia sądowe	348
18. Jakie są sposoby dokonywania przez sąd doręczeń pism sądowych i procesowych?	348
19. Na czym polegają doręczenia bezpośrednie?	354
20. Kto jest uprawniony do odbioru przesyłki sądowej? ...	354
5. Posiedzenia sądowe. Rozprawa. Protokoły. Policja sesyjna ...	355
21. Co to są posiedzenia sądowe i jakie są ich rodzaje? ...	355
22. Czym się różnią posiedzenia jawne od niejawnych? ...	356
23. Kiedy sąd może wyznaczać posiedzenia niejawne i do czego one służą?	357
24. Co to jest posiedzenie przygotowawcze i plan rozprawy?	360
25. Co to jest plan rozprawy i kiedy się go sporządza?	361
26. Co to są posiedzenia jawne niebędące rozprawami? ...	363
27. Co to jest rozprawa?	364
28. Jaki jest przebieg rozprawy?	367
29. Kto ma prawo wstępu na salę rozpraw podczas jawnego posiedzenia sądowego?	371
30. Czy dziecko może wejść na salę rozpraw?	372
31. Jak są rozmieszczeni uczestnicy rozprawy na sali rozpraw i czy muszą podczas rozprawy wstawać?	372
32. Czym się różnią posiedzenia sądowe przy drzwiach otwartych od posiedzeń przy drzwiach zamkniętych?	373
33. Kto może być obecny na sali rozpraw podczas posiedzenia odbywanego przy drzwiach zamkniętych?	374
34. Na czym polega przerwanie i odroczenie rozprawy? ...	375
35. Co to są protokoły sądowe i jakie jest ich znaczenie? ...	376
36. Co to jest protokół elektroniczny?	377
37. Czy obecnie stosowane są również protokoły pisemne?	379
38. Kto podpisuje protokół?	381
39. Czy strona może otrzymać odpis protokołu?	381
40. Które posiedzenia sądowe muszą być protokołowane? ...	382
41. Co to jest transkrypcja protokołu?	383

42. Jaką techniką sporządza się protokół pisemny? 384
43. Czy wolno fotografować sceny z rozprawy, filmować jej przebieg, nagrywać rozprawę do celów prywatnych bądź transmitować ją? 385
44. Jakimi środkami przymusu dysponują sądy w celu zachowania powagi i spokoju na sali rozpraw? 386

Rozdział X

Koszty procesowe	388
1. Pojęcie i skład kosztów procesu	388
1. Co to są koszty procesu?	388
2. Z czego składają się koszty procesu?	389
3. Co to są koszty sądowe?	389
4. Co to są opłaty stosunkowe?	391
5. Co to są opłaty stałe?	391
6. Co to są opłaty podstawowe?	392
7. Co to jest opłata tymczasowa i ostateczna?	393
8. Co to są opłaty kancelaryjne?	393
9. Jakie są sposoby uiszczania opłat sądowych?	395
10. Na czym polega uiszczenie opłaty sądowej w formie bezgotówkowej?	395
11. Jak się uiszcza opłaty sądowe gotówką?	396
12. Jak się uiszcza opłatę sądową za pomocą znaków opłaty sądowej?	396
13. Jakie są zasady ponoszenia wydatków w postępowaniu cywilnym?	397
14. Jakie są koszty osobistego stawiennictwa strony na rozprawie?	398
15. Jakie są koszty udziału mediatora w postępowaniu cywilnym?	399
16. Jakie koszty procesowe są związane z udziałem pełnomocnika procesowego?	400
2. Zasady orzekania o zwrocie kosztów procesu	404
17. Według jakich zasad sąd orzeka o zwrocie kosztów procesu?	404
18. Na czym polega zasada odpowiedzialności za wynik sprawy?	405
19. Na czym polega zasada kosztów celowych?	405

20. Na czym polega zasada zawinienia?	407
21. Co to jest zasada kompensaty?	409
22. Na czym polega zasada słuszności?	410
3. Żądanie zwrotu kosztów	411
23. Czy sąd zasądza zwrot kosztów procesu z urzędu czy na wniosek?	411
24. Jak należy sformułować wniosek o zwrot kosztów procesu?	412
25. Kto orzeka o kosztach procesu i w jakiej formie?	413

Rozdział XI

Wszczęcie postępowania cywilnego i jego skutki	414
1. Pozew	414
1. W jaki sposób następuje wszczęcie postępowania cywilnego? Jaka jest konstrukcja pozwu?	414
2. Skutki wniesienia pozwu	418
2. Jakie są skutki wniesienia pozwu do sądu?	418
3. Jakie są materialnoprawne skutki wniesienia pozwu? ...	418
4. Jakie są procesowe skutki wniesienia pozwu?	419
3. Skutki doręczenia pozwu	420
5. Jakie są materialnoprawne skutki doręczenia pozwu? ...	420
6. Jakie są procesowe skutki doręczenia pozwu?	421
4. Obrona pozwanego	426
7. Jakie są środki obrony pozwanego?	426
8. Na czym polega obrona pozwanego przez zaprzeczenie?	426
9. Czy strony mają obowiązek podawania podstawy prawnej swoich żądań?	428
10. Jakie zarzuty może podnosić pozwany w ramach swojej obrony?	429
11. Co to jest powództwo wzajemne?	431
12. Jakie korzyści przynosi instytucja pozwu wzajemnego?	433
13. W jakich sprawach i postępowaniach wniesienie pozwu wzajemnego jest niedopuszczalne?	434
5. Zmiana powództwa. Łączenie roszczeń. Cofnięcie pozwu	435
14. Czy w toku procesu można zmienić żądanie pozwu? ...	435

15. Czy jednym pozwem można dochodzić kilku roszczeń? 436
16. Czy raz wniesiony do sądu pozew może być cofnięty? ... 437

Rozdział XII

Zawieszenie postępowania. Ugoda sądowa i postępowanie

pojednawcze. Umorzenie postępowania	439
1. Zawieszenie postępowania	439
1. Jakie są rodzaje zawieszenia postępowania?	439
2. Kiedy następuje zawieszenie postępowania z mocy prawa?	439
3. Kiedy sąd obligatoryjnie zawiesza postępowanie z urzędu oraz kiedy je podejmuje?	440
4. Kiedy sąd obligatoryjnie zawiesi postępowanie na wniosek?	441
5. Kiedy sąd może zawiesić postępowanie z urzędu i kiedy je podejmie?	441
6. Czy sąd może zawiesić postępowanie na żądanie stron?	444
7. Jakie są skutki zawieszenia postępowania?	444
2. Ugoda sądowa	445
8. Co to jest ugoda sądowa?	445
9. Jak się zawiera ugodę sądową?	447
10. Czy sąd może nie dopuścić do zawarcia ugody sądowej?	447
11. Jakie są skutki zawarcia ugody sądowej?	448
12. Czy można zaskarżyć ugodę sądową?	449
3. Postępowanie pojednawcze	449
13. Co to jest postępowanie pojednawcze?	449
4. Umorzenie postępowania	450
14. Kiedy sąd umarza postępowanie?	450
15. Jakie są skutki umorzenia postępowania?	451

Rozdział XIII

Postępowanie dowodowe	453
1. Dowody w ogólności	453
1. Jakie znaczenie ma postępowanie dowodowe?	453
2. Co to jest dowód?	454

3. Który sąd prowadzi dowody w sprawie?	455
4. Co jest przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym?	456
5. Co to są fakty i jakie fakty są przedmiotem dowodu? ...	456
6. Czy wszystkie fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy muszą zostać udowodnione?	457
7. Czy sąd może dopuszczać dowody z urzędu?	460
8. Która strona powinna składać wnioski dowodowe? ...	462
9. Na czym polega zasada swobodnej oceny dowodów? ...	463
10. Co to jest postanowienie dowodowe?	465
11. Jaka jest rola domniemań w postępowaniu dowodowym?	467
12. Co jeszcze – oprócz faktów – może być przedmiotem dowodu?	469
13. Co to jest uprawdopodobnienie i kiedy się je stosuje? ...	472
2. Dowód z dokumentu	475
14. Co to jest dokument?	475
15. Jak przebiega prowadzenie dowodu z dokumentu?	477
16. Czy podpis jest koniecznym elementem składowym dokumentu?	478
17. Co to jest własnoręczny podpis?	481
18. Jakie są funkcje podpisu?	482
19. Jak dzielimy dokumenty zawierające tekst (dokumenty tekstowe)?	484
20. Jakie domniemania prawne łączą się z dokumentami? ...	486
21. Jakie ograniczenia dowodowe łączą się z dokumentami?	488
3. Dowód z zeznań świadków	491
22. Kto może być świadkiem w procesie cywilnym?	491
23. Jakie są skutki błędnego przesłuchania danej osoby w ramach dowodu z zeznań świadków zamiast dowodu z przesłuchania stron lub odwrotnie?	496
24. Kto ma prawo odmowy zeznań i jak przebiega przesłuchanie świadka?	498
25. Komu przysługuje prawo odmowy odpowiedzi na zadane pytanie?	500
26. Jaka jest różnica między prawem odmowy zeznań a prawem odmowy odpowiedzi?	502

27. Czy istnieje możliwość składania zeznań na piśmie? ...	503
4. Dowód z opinii biegłego	503
28. Kto może zostać biegłym sądowym?	503
29. Jaki jest przebieg dowodu z opinii biegłego?	505
30. W jakiej formie biegły sporządza opinię?	506
31. Czy sąd jest związany opinią biegłego?	507
32. Co to jest prywatna opinia biegłego?	508
5. Dowód z oględzin	510
33. Czego dotyczy dowód z oględzin?	510
6. Dowód z przesłuchania stron	511
34. Kto podlega przesłuchaniu w ramach dowodu ze stron?	511
35. Jaki jest przebieg dowodu z przesłuchania stron?	514
7. Inne środki dowodowe	515
36. Jakie inne środki dowodowe można zastosować w postępowaniu cywilnym?	515
37. Na czym polega zabezpieczenie dowodu?	517

Rozdział XIV

Orzeczenia sądowe	519
1. Rodzaje orzeczeń sądowych	519
1. Jakie są rodzaje orzeczeń sądowych?	519
2. Wyroki i ich rodzaje	520
2. Jakie wyróżniamy kategorie wyroków sądowych?	520
3. Co to są wyroki zwykłe?	521
4. Co to jest wyrok wstępny?	522
5. Co to jest wyrok częściowy?	523
6. Co to jest wyrok końcowy?	524
7. Co to jest wyrok łączny?	524
8. Co to jest wyrok uzupełniający?	525
9. Na czym polegają wyroki kontradiktoryjne i wyroki z uznania?	526
10. Kiedy i na jakiej podstawie sąd wydaje wyrok zaoczny?	528
11. Czy można wyrokiem zaocznym oddalić powództwo?	531
12. Jakim środkiem zaskarżenia można zaskarżyć wyrok zaoczny?	531

13. Jaki będzie dalszy przebieg procesu po prawidłowym wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu od wyroku zaocznego?	533
14. Według jakich zasad wyrokuję sąd?	534
15. Jakie są granice wyrokowania (granice kognicji sądu)?	536
16. Jak przebiega wyrokowanie sądowe?	538
17. Jak skonstruowany jest wyrok?	540
18. Czy po ogłoszeniu wyroku można wprowadzić do niego zmiany?	542
19. Na czym polega rygor natychmiastowej wykonalności?	543
3. Postanowienia i ich rodzaje	546
20. Kiedy sąd wydaje postanowienia?	546
21. Jakie są różnice między wyrokami a postanowieniami?	547
22. Kiedy sąd ogłasza postanowienia, doręcza postanowienia i sporządza uzasadnienia postanowień?	550
23. Jakie są rodzaje postanowień sądowych?	552
4. Nakazy zapłaty	554
24. Co to są nakazy zapłaty?	554
5. Prawomocność orzeczeń i powaga rzeczy osądzonej	554
25. Na czym polega prawomocność orzeczeń sądowych? ...	554
26. Czy może się uprawomocnić tylko część orzeczenia? ...	557
27. Jak strona może udowodnić, że orzeczenie wydane w jej sprawie jest prawomocne?	558
28. Co to jest prawomocność materialna?	558
29. Co to jest rozszerzona moc wiążąca wyroku?	560
30. Co to jest powaga rzeczy osądzonej?	560

Rozdział XV

Środki zaskarżenia	563
1. System środków zaskarżenia	563
1. Jakie środki zaskarżenia występują w postępowaniu cywilnym?	563
2. Apelacja	565
2. Od czego przysługuje apelacja?	565

3. Jaki jest charakter prawny apelacji?	566
4. W jakim terminie i do którego sądu wnosi się apelację?	567
5. Z czego składa się apelacja?	569
6. Na jakich zarzutach można oprzeć apelację?	569
7. Na czym polega zarzut naruszenia prawa materialnego?	570
8. Na czym polega zarzut uchybienia procesowego?	572
9. Na czym polega zarzut nieważności postępowania? ...	573
10. Na czym polega zarzut sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału?	574
11. Jaki jest obecnie charakter prawny zarzutu niewyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy?	575
12. Na czym polega wniesienie apelacji na podstawie nowych faktów i dowodów?	576
13. Jakimi orzeczeniami może się zakończyć postępowanie przed sądem drugiej instancji?	577
14. Kiedy sąd drugiej instancji oddała apelację?	578
15. Na czym polega uwzględnienie apelacji?	578
16. Kiedy następuje odrzucenie apelacji?	581
17. Kiedy nastąpi umorzenie postępowania apelacyjnego?	582
18. O co może wnosić skarżący w apelacji?	582
19. Co może zrobić sąd drugiej instancji, jeżeli napotka poważne zagrożenie prawne?	583
20. Kiedy orzeczenia sądu drugiej instancji stają się prawomocne i wykonalne?	584
3. Zażalenie	586
21. Na jakie orzeczenia przysługuje zażalenie?	586
22. Na jakie orzeczenia można wnieść zażalenie do Sądu Najwyższego?	589
23. Jaki jest charakter prawny zażalenia jako środka zaskarżenia?	590
24. Jaki jest termin do wniesienia zażalenia?	591
4. Skarga kasacyjna	592
25. Jaki jest charakter prawny skargi kasacyjnej?	592
26. Od jakich orzeczeń przysługuje skarga kasacyjna?	594

27. W jakich sprawach cywilnych dopuszczalna jest skarga kasacyjna?	595
28. Na jakich podstawach można oprzeć skargę kasacyjną?	596
29. Jaki jest termin do wniesienia skargi kasacyjnej?	598
30. Kiedy następuje odrzucenie skargi kasacyjnej?	598
31. Co to jest przysąd?	600
32. Jakie orzeczenia może wydać Sąd Najwyższy w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej?	604
5. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	606
33. Jaki jest charakter prawny skargi na orzeczenie referendarza sądowego?	606
6. Skarga o wznowienie postępowania	608
34. Jaki jest charakter prawny skargi o wznowienie postępowania?	608
35. Od jakich orzeczeń przysługuje skarga o wznowienie postępowania?	608
36. Na jakich podstawach można oprzeć skargę o wznowienie postępowania?	609
37. Jaki jest termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania?	610
38. Który sąd rozpoznaje skargę o wznowienie i jakie może wydać orzeczenie?	611
7. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	612
39. Jaki jest charakter prawny skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego?	612
40. Jaki jest termin do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jakie są jej podstawy i co powinno być w niej zawarte?	615
8. Skarga na przewlekłość postępowania	616
41. Jaki jest charakter prawny skargi na przewlekłość postępowania?	616
9. Skarga nadzwyczajna	618
42. Jakim środkiem zaskarżenia jest skarga nadzwyczajna?	618

Rozdział XVI

Postępowania odrębne	622
1. Jakie postępowania odrębne występują w procesie cywilnym?	622
2. Jakie są najważniejsze odrębności postępowania w sprawach małżeńskich?	623
3. Jakie są najważniejsze odrębności postępowania w sprawach ze stosunków między rodzicami i dziećmi? ...	626
4. Czym się charakteryzuje postępowanie w sprawach gospodarczych?	627
5. Jakie są najważniejsze odrębności postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych?	630
6. Czym charakteryzuje się postępowanie w sprawach o ochronę naruszonego posiadania?	634
7. Co jest przedmiotem postępowania w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową?	634
8. Czym charakteryzuje się postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki?	636
9. Czym charakteryzuje się postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty?	637
10. Czym charakteryzuje się postępowanie w sprawach z zakresu transportu kolejowego?	638
11. Co jest przedmiotem postępowania w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego?	639
12. Czym się charakteryzuje postępowanie w sprawach ochrony własności intelektualnej?	640
13. Czym charakteryzuje się postępowanie nakazowe?	642
14. Jaki jest przebieg postępowania nakazowego?	644
15. Czym charakteryzuje się postępowanie upominawcze? ...	645
16. Czym charakteryzuje się postępowanie uproszczone? ...	648
17. Na czym polega europejskie postępowanie nakazowe? ...	650
18. Na czym polega europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń?	652
19. Na czym polega elektroniczne postępowanie upominawcze?	653

20. Czy postępowania odrębne mogą nakładać się na siebie? 660

Część trzecia

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

Rozdział I

- Podział postępowania cywilnego na tryby** 663
1. Na czym polega podział postępowania cywilnego na tryby? 663
 2. Kto czuwa nad kierowaniem spraw cywilnych do właściwego trybu postępowania? 666
 3. Jakie są skutki rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy cywilnej w niewłaściwym trybie? 667
 4. Jakie różnice zachodzą pomiędzy trybem procesowym a trybem nieprocesowym? 667

Rozdział II

- Zagadnienia ogólne postępowania nieprocesowego** 669
1. Na podstawie których przepisów sąd rozpoznaje sprawy w postępowaniu nieprocesowym? 669
 2. Przed jakimi organami toczy się postępowanie nieprocesowe? 670
 3. Kto może być wnioskodawcą oraz uczestnikiem postępowania nieprocesowego? 670
 4. W jakich sprawach sąd może wszcząć postępowanie nieprocesowe z urzędu? 672
 5. Jaka jest właściwość rzeczowa sądów w postępowaniu nieprocesowym? 673
 6. Jaka jest właściwość miejscowa w postępowaniu nieprocesowym? 673
 7. W jakim składzie orzeka sąd w postępowaniu nieprocesowym? 674
 8. W jakich sprawach w postępowaniu nieprocesowym może orzekać referendarz sądowy? 674
 9. Czy wnioskodawca może cofnąć wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego? 675

10. Czy w postępowaniu nieprocesowym sąd odbywa rozprawy?	675
11. Jakimi orzeczeniami sąd rozstrzyga sprawę w postępowaniu nieprocesowym?	676
12. Czy w postępowaniu nieprocesowym występuje skarga kasacyjna?	678
13. Czy w postępowaniu nieprocesowym występuje skarga o wznowienie postępowania?	679

Rozdział III

Poszczególne rodzaje spraw rozpoznawanych

w postępowaniu nieprocesowym	681
1. Jakie rodzaje spraw sąd rozpoznaje w postępowaniu nieprocesowym?	681
2. Jaki jest przebieg postępowania o stwierdzenie nabycia spadku?	685

Część czwarta

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE

Rozdział I

Cel i przesłanki zabezpieczenia	693
1. Jaki jest cel postępowania zabezpieczającego?	693
2. Jakie są przesłanki udzielenia zabezpieczenia?	694

Rozdział II

Rodzaje zabezpieczenia	696
1. Jakie są rodzaje zabezpieczenia udzielanego przez sąd? ...	696

Rozdział III

Przebieg postępowania zabezpieczającego	699
1. W jaki sposób następuje wszczęcie postępowania zabezpieczającego?	699
2. W jakim terminie należy złożyć wniosek o udzielenie zabezpieczenia?	700
3. Czy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia może zostać uchylone lub zmienione i czy jest ono zaskarżalne?	701
4. Kiedy zabezpieczenie upada?	703

Część piąta POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

Rozdział I

Pojęcie egzekucji i organu egzekucyjnego	707
1. Co to jest egzekucja?	707
2. Jakie są rodzaje egzekucji?	709
3. Jakie organy prowadzą egzekucję?	710

Rozdział II

Podstawy egzekucji	715
1. Co to jest tytuł egzekucyjny?	715
2. Jak przebiega postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności?	718
3. Jaka jest treść klauzuli wykonalności?	720
4. Na czym polega europejski tytuł egzekucyjny?	721
5. W jaki sposób należy wszcząć postępowanie egzekucyjne?	723
6. Kiedy nastąpi wstrzymanie, zawieszenie i umorzenie egzekucji?	727
7. Jakie są koszty postępowania egzekucyjnego?	729
8. Jakie środki zaskarżenia występują w egzekucji?	731
9. Co to są powództwa przeciwegzekucyjne?	732
10. Co to jest wyjawienie majątku?	734
11. Czy w egzekucji obowiązują jakieś ograniczenia ze względu na osobę dłużnika i jego sytuację prawną?	736
12. Kto ponosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez komornika podczas wykonywania czynności egzekucyjnych?	737
13. Jak przebiega egzekucja z nieruchomości?	738

Część szósta MIĘDZYNARODOWE POSTĘPOWANIE CYWILNE

1. Co to jest międzynarodowe postępowanie cywilne i na jakich zasadach jest oparte?	745
2. Co to jest jurysdykcja krajowa i jakie są jej rodzaje?	747

3. Jakie warunki muszą zostać spełnione, aby orzeczenia sądów państw obcych były w Polsce uznawane lub podlegały wykonaniu? 749
4. W jaki sposób w Polsce są uznawane oraz podlegają wykonaniu orzeczenia sądów państw Unii Europejskiej? 751

Część pierwsza

**ZAGADNIENIA OGÓLNE
POSTĘPOWANIA CYWILNEGO**

Rozdział I

POJĘCIE POSTĘPOWANIA CYWILNEGO, SPRAWY CYWILNEJ ORAZ PODSTAWOWE INFORMACJE O SĄDACH ROZPOZNAJĄCYCH SPRAWY CYWILNE

1. Co to jest prawo cywilne procesowe oraz postępowanie cywilne?

Podstawowa odpowiedź na to pytanie brzmi, że prawo procesowe cywilne jest to **zespół norm prawnych regulujących czynności sądów, stron oraz innych podmiotów**, których celem jest rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej. Definicja ta, jak się można łatwo zorientować, odwołuje się do pojęcia sprawy cywilnej, o czym jeszcze poniżej.

W ujęciu teoretycznoprawnym dzielimy normy prawne m.in. ze względu na ich funkcję i adresata oraz przedmiot regulacji. W ten sposób otrzymujemy podział na **prawo materialne**, adresowane do ogółu podmiotów i regulujące stosunki między nimi zachodzące, oraz **prawo procesowe (formalne)**, adresowane do tych podmiotów, które uczestniczą w urzędowych działaniach zmierzających do przywrócenia ładu w zakłóconych stosunkach materialnoprawnych lub do załatwienia innej kwestii prawnej skierowanej na drogę postępowania cywilnego. Procedura cywilna jako gałąź prawa wyróżnia się zatem swoistą grupą adresatów (są nimi podmioty biorące udział w sporze

sądowym, czyli w sprawie cywilnej) oraz swoistą funkcją. Nie reguluje ona bowiem bezpośrednio zachodzących pomiędzy podmiotami stosunków prawnych, ale normuje ich starania, aby te stosunki prawne w razie ich naruszenia ponownie uporządkować i zapewnić osobom dotkniętym naruszeniami ochronę prawną. Normy prawa cywilnego procesowego w przeważającej większości mają charakter *iuris cogens*, natomiast prawo cywilne materialne w znacznym stopniu należy do *ius dispositivum*.

Zaznaczyć należy, że pojęcie procedury cywilnej przynależy do języka prawniczego, ale nie prawnego, gdyż w żadnej ustawie nie pojawia się określenie „procedura cywilna”, natomiast ustawodawca posługuje się pojęciem postępowania cywilnego bądź procesu cywilnego (rozdzielenie – poniżej).

Jeżeli dokonamy podziału norm prawnych na prawo publiczne i prawo prywatne, to niewątpliwie **prawo procesowe cywilne przypiszemy do prawa publicznego**, a prawo cywilne zaliczymy do prawa prywatnego.

Postępowanie cywilne natomiast (ale nie: prawo postępowania cywilnego czy też prawo cywilne procesowe) to **ogół czynności sądu**, stron, innych organów i innych osób, których celem jest udzielenie ochrony prawnej przez rozpoznanie i rozstrzygnięcie konkretnej sprawy cywilnej. Postępowanie cywilne można też zdefiniować jako ogół postępowań sądowych i pozasądowych, których przedmiotem rozpoznania jest sprawa cywilna w rozumieniu art. 1 k.p.c.

Trzeba zauważyć, że z postępowaniem cywilnym mamy do czynienia także wówczas, gdy osobie wszczynającej postępowanie jedynie wydaje się, że jej prawa podmiotowe zostały naruszone, a następnie sąd dochodzi do wniosku, że do takiego naruszenia nie doszło. W tej sytuacji sąd oddala żądanie udzielenia ochrony prawnej, czyli powództwo (lub w postępowaniu nieprocesowym – wniosek). Nie oznacza to wcale, że nikt nie otrzymuje w takiej sprawie ochrony prawnej, gdyż właśnie sąd udziela jej przeciwnikowi osoby

wszczynającej postępowanie, tj. udziela jej pozwanemu (lub w postępowaniu nieprocesowym – uczestnikom tego postępowania). Nie można też wykluczyć wykorzystywania postępowania cywilnego do celów niezgodnych z prawem (*in fraudem legis*). Wówczas także będzie się toczyć postępowanie cywilne w takiej sprawie, ale powinno się ono zakończyć orzeczeniem odmawiającym udzielenia ochrony prawnej, czyli orzeczeniem oddalającym i obciążającym przegranego powoda (wnioskodawcę) kosztami postępowania.

Sprowadzanie pojęcia postępowania cywilnego tylko do postępowania toczącego się przed sądem jest pewnym uproszczeniem, choć znakomita większość wszystkich spraw cywilnych prowadzona jest przed sądem lub z udziałem sądu. Pojęciem postępowania cywilnego (ale pozasądowego) obejmujemy bowiem także postępowanie przed sądami polubownymi, które nie są sądami państwowymi, tj. sądami w rozumieniu art. 173–177 Konstytucji RP, oraz postępowanie przed komisjami pojednawczymi do spraw pracy, o których mowa w kodeksie pracy. Postępowaniem cywilnym jest również postępowanie przed mediatorem, który nie jest przecież organem sądowym. Liczne postępowania cywilne egzekucyjne toczą się wyłącznie przed komornikiem sądowym, który także nie jest sądem, chociaż jest organem egzekucji sądowej.

Nie należy jednak zawężać pojęcia postępowania cywilnego wyłącznie do rozpoznawania sporów cywilnych. Sądy w wielu sprawach, szczególnie w sprawach prowadzonych w trybie nieprocesowym, sprawują inne funkcje niż rozstrzyganie sporów. Niekiedy prowadzą czynności zastępujące organy administracyjne (np. orzekają w przedmiocie aktów stanu cywilnego), wydają zezwolenia (np. na wcześniejsze zawieranie małżeństw przez kobiety, a sądy opiekuńcze zezwalają przedstawicielom ustawowym dziecka na konkretne czynności w stosunku do osoby dziecka i jego majątku); sądy decydują – na żądanie wyborcy – o umieszczeniu go na liście wyborców bądź jego wykreśleniu; sądy prowadzą też rejestr przedsiębiorców, zwany Krajowym Rejestrem Sądowym, oraz niektóre inne rejestry (np. rejestr nieruchomości, czyli księgi wieczyste).

2. Jakie są funkcje postępowania cywilnego?

Przez długi czas głoszono w doktrynie pogląd, że postępowanie cywilne pełni funkcję służebną (pomocniczą) wobec prawa cywilnego materialnego oraz wobec innych określonych gałęzi prawa materialnego (prawa rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy, prawa o aktach stanu cywilnego, prawa handlowego, prawa ubezpieczeń społecznych), na podstawie których sądy wydają swoje orzeczenia. Istotne było jedynie to, aby przedmiotem rozstrzygnięcia sądowego w postępowaniu cywilnym była **sprawa cywilna** (zob. niżej). Według tej koncepcji postępowanie cywilne wszczyna się wówczas, gdy dochodzi do zakłócenia prawidłowego stosowania czy wykonywania norm prawa cywilnego lub niektórych innych norm prawa materialnego. Do tego dochodzi cały obszar działalności administracyjnej i rejestrowej sądów, która też jest realizowana w postępowaniu cywilnym, np. wydawanie zezwoleń i zgód w sprawach małżeńskich i opiekuńczych, ustanawianie opiekunów i kuratorów, przyjmowanie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, zakładanie ksiąg wieczystych i ich prowadzenie.

Istnienie prawa materialnego, w tym prawa cywilnego, nie miałyby jednak żadnego sensu, gdyby nie było prawa procesowego oraz podejmowanych na jego podstawie działań. Procedurę cywilną zatem uruchamiamy po to, aby zapewnić przymusową realizację norm prawa cywilnego materialnego oraz pokrewnych gałęzi prawa. Postępowanie cywilne pozwala więc na urzeczywistnianie norm prawa cywilnego materialnego i jednocześnie jest wyrazem stosowania przymusu przez państwo.

Prawo postępowania cywilnego osiągnęło pełną samodzielność i zostało strukturalnie oddzielone od prawa cywilnego (materialnego). Prawo postępowania cywilnego posługuje się własnym katalogiem pojęć i własną terminologią, co niekiedy dotyczy także pojęć stosowanych jednocześnie w prawie cywilnym. Typowym przykładem jest tu pojęcie roszczenia, które w prawie materialnym oznacza wynikające z istniejącego stosunku cywilnoprawnego uprawnienie do żądania określonego zachowania, natomiast w prawie procesowym – żądanie

wydania orzeczenia określonej treści, istniejące niezależnie od tego, czy żądającemu przysługuje w ogóle jakieś roszczenie w rozumieniu materialnoprawnym.

Postępowanie cywilne jednocześnie jest formą wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych. Postępowanie cywilne toczy się bowiem przede wszystkim przed sądami rozstrzygającymi w sposób stanowczy konflikty powstałe na tle stosowania norm prawa cywilnego. Konstytucja RP w art. 177 stanowi, że wymiar sprawiedliwości sprawują sądy powszechne we wszystkich sprawach, z wyjątkiem tych spraw, które zostały ustawą zastrzeżone do właściwości innych sądów. Poza sądami powszechnymi postępowanie cywilne toczy się jeszcze przed Sądem Najwyższym. Oznacza to, że jest ono częścią postępowania sądowego, obok postępowania karnego i sądownoadministracyjnego. Niezależnie od tego wyróżniamy też postępowanie przed organami administracji publicznej, czyli postępowanie administracyjne, które nie jest postępowaniem sądowym.

O znaczeniu postępowania cywilnego niech świadczy fakt, że rocznie polskie sądy powszechne rozstrzygają około 17 mln spraw cywilnych (w tym również rodzinnych, pracowniczych, z ubezpieczeń społecznych, gospodarczych, wieczystoksięgowych i rejestrowych), a spraw karnych rozstrzygają około 3 mln. Świadczy to o olbrzymiej roli, jaką odgrywa procedura cywilna w funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. W kategoriach ilościowych rola ta jest kilkakrotnie większa niż w przypadku postępowania karnego. Dane te wskazują również na przenikanie postępowania cywilnego praktycznie do wszystkich dziedzin życia społecznego w Polsce. Należy też wspomnieć o funkcji podnoszenia świadomości prawnej społeczeństwa. Obcowanie z postępowaniem cywilnym przez poszczególnych obywateli, czy to w charakterze stron, czy świadków, czy np. publiczności na sali rozpraw, podnosi bowiem poziom wiedzy prawniczej w społeczeństwie i ma niewątpliwie walor edukacyjny. Twórcy programów telewizyjnych docenili tę funkcję postępowania cywilnego (i karnego) i wprowadzili do telewizji publicznej programy (seriale) pokazujące rozpoznawanie przez sądy rozmaitych spraw, mniej lub bardziej fikcyjnych. To samo dotyczy informacyjnej i edukacyjnej roli filmów fabularnych

W podręczniku zaprezentowano zagadnienia postępowania cywilnego procesowego w postaci pytań i odpowiedzi. Problematyka cywilnoprosesowa została przedstawiona przystępnie, a poszczególne zagadnienia zaprezentowano zwięźle i przejrzysto.

Obecne wydanie poszerzono o materiał dotyczący organizacji postępowania, posiedzeń przygotowawczych, zmian w prowadzeniu niektórych dowodów, nowych postępowań odrębnych, nowych środków zaskarżenia, nadużycia prawa procesowego, prekluzji dowodowej i zmian w egzekucji.

Podręcznik uwzględni wszystkie zmiany legislacyjne ogłoszone do końca roku 2021, m.in. obszerną nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r. (Dz.U. poz. 1469).

Książka jest przeznaczona dla studentów prawa. Zainteresuje także prawników uczestniczących w czynnościach procesowych w sprawach cywilnych oraz aplikantów zawodów prawniczych.

Krzysztof Knoppek – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; pracownik i były kierownik Zakładu Postępowania Cywilnego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przez wiele lat jednocześnie z pracą naukową wykonywał zawód adwokata, a wcześniej radcy prawnego; autor licznych publikacji. Specjalizuje się w różnych zagadnieniach postępowania cywilnego, głównie rozpoznawczego, ze szczególnym uwzględnieniem postępowania dowodowego, a także zajmuje się funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

9 788382 468854 W05P01

ISBN 978-83-246-885-4

9 788382 468854

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

CENA 59 ZŁ (W TYM 5% VAT)